

**Vrhovni Sud
Republika
Kosova**

Izricanje novčane kazne kao sankcije za krivična dela prema Krivičnom zakoniku Republike Kosova

Poseban vodič

**Izricanje novčane kazne kao
sankcije za krivična dela prema
Krivičnom zakoniku Republike
Kosova**

Poseban vodič

Februar, 2020

REPUBLIKA E KOSOVËS
REPUBLIKA KOSOVA – REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA SUPREME E KOSOVES
VRHOVNI SUD KOSOVA- SUPREM CORT KOSOVO

Na osnovu člana 26, 27, i 28, Zakona o Sudovima, Opšta sednica Vrhovnog Suda održana dana 27.02.2020, jednoglasno usvojila sledeće:

**POSEBNO UPUTSTVO O IZRICANJU NOVČANE KAZNE KAO KRIVIČNE
SANKCIJE**

O b r a z l o ž e n j e

Prilikom dvogodišnjice usvajanja Uputstva o kaznenoj politici u februaru 2018 godine, Opšta Sednica Vrhovnog Suda Republike Kosova je dana 27 februara 2020, jednoglasno usvojila posebno uputstvo o izricanju kazne u okviru Krivičnog Zakonika Republike Kosova (u daljem tekstu: *Uputstvo*).

Uputstvo predstavlja korak dalje za Vrhovni sud u pravcu usaglašavanja pristupa tokom izricanja kazne, u skladu sa nadležnostima ovog Suda na osnovu članova 26 stav 1.4 i 27 stav 1 Zakona o Sudovima.¹

Cilj uputstva je razvijanje jednog sistema koji će obezbediti izricanje novčane kazne kao finasijska sankcija u saglasnosti sa odredbama Krivičnog zakonika i odgovarajućih međunarodnih standarda koja tretiraju ovo pitanje, uključujući i preporuku Komiteta Ministara Saveta Evrope o doslednosti u odmeravanju kazni.²

---

¹ Zakon o Sudovima, članovi 26 i 27, Službeni List Republike Kosova /Br.22 /18 decembar 2018, Priština.

² Preporuka Br.(92)17, Komiteta Ministara država članica u vezo doslednosti u odmeravanju kazni, 19 decembar 1992.

Razvijanje sistema za izricanje novčanih kazni će doprineti u pojedinačnoj prevenciji i individualizaciji kazni kao dva od glavnih principa krivičnog prava, uzimajući u obzir i druge aspekte za odmeravanje kazni. Imajući u vidu da se novčane kazne kao sankcije predviđaju gotovo u svim članovima Krivičnog Zakonika, ovo Uputstvo pruža jednu detaljniju elaboraciju postojećih odredbi pravosnažnog krivičnog zakonika koje se odnose na novčane kazne i pri tome razvija dalje jedan sistem za automatsko računanje u određivanju početne tačke. Jedan takav sistem doprinosi većoj transparentnosti javnosti o načinu računanja novčane kazne i predvidljivosti sankcije. Izricanje konačne kazne i dalje ostaje pod diskrecijom suda po pažljivom razmatranju primenljivih otežujućih i olakšavajućih okolnosti.

Ovo Uputstvo je razvijano uz pomoć stručnjaka američkog odeljenja za pravosuđe u Prištini. Savetodavna komisija za kaznenu politiku³, razmotrila je i analizirala nacrt koji je prosleđen za razmatranje i usvajanje sudijama Vrhovnog Suda u saglasnosti sa njihovim zakonskim ovlašćenjima. Posle razmatranja Uputstva, Opšta sednica sudija Vrhovnog suda je jednoglasno usvojila ovo Uputstvo u jednom otvorenom procesu glasanja. Isto kao što je bio slučaj sa Opštim Uputstvom o kaznenoj politici, ovo Uputstvo pruža mogućnost u izbegavanju neopravdanih nedoslednosti tokom izricanja kazni kao i postizanja cilja strukturisanja sudske diskrecije.

Na kraju, Sudski Savet Kosova će po usvajanju Uputstva, objaviti na njihovoj web-stranici računar za automatsko računanje novčane kazne koji će služiti kao radno sredstvo za sudije tokom izricanja kazne.

Uputstvo će biti objavljeno na web-stranici Vrhovnog suda. Fizičke kopije Uputstva biće na raspolaganju svim sudijama krivične materije, tužiocima i drugim pravnim stručnjacima sa interesom u ovoj oblasti.

PRESEDNİK SUDA

Enver Peci

³ Savetodavna komisija za kaznenu politiku je osnovana u avgustu 2018 godine i od tada neprekidno nadgleda kaznenu politiku sva tri suda Kosova. Komisija se sastavlja od predstavnika sa svih tri sudska nivoa, predstavnika Advokatske Komore i Akademije Pravde.

Sadržaj

1. Opšte odredbe o odmeravanju novčanih kazni	1
1.1 Težina krivičnog dela prema stepenu štete.....	3
1.2 Odredbe o najvećoj i najmanjoj novčanoj kazni propisanoj Krivičnim zakonikom	4
2. Osvrt na vrste novčanih kazni prema Krivičnom zakoniku	5
2.1 Klasifikacija novčanih kazni.....	5
2.2 Odredbe kazna zatvora „ili“ novčana kazna.....	6
2.3 Odredbe kazna zatvora „i“ novčana kazna.....	7
3. Određivanje polazne osnove za proračunavanje novčane kazne za svaku kategoriju	9
3.1 Krivična dela izvršena sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi	10
3.2 Krivična dela koja nisu učinjena sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi	15
4. Okolnosti koje utiču na visinu novčane kazne	16
4.1 Okolnosti koje se mogu uzeti u obzir za povećanje kazne.....	17
4.2 Okolnosti koje se mogu uzeti u obzir za ublažavanje kazne	19
4.3 Nemogućnost učinioca da izmiri novčanu kaznu	22
4.4 Druga razmatranja prilikom proračunavanja novčane kazne.....	22
4.4.1 Odmeravanje novčane kazne za krivična dela u sticaju.....	23
4.4.2 Odmeravanje novčane kazne za pravna lica	23
4.4.3 Primenjivost načela ovog vodiča na druga krivična dela, shodno drugom krivičnom zakonodavstvu.....	24

1. Opšte odredbe o odmeravanju novčanih kazni

Jedan od najizazovnijih zadataka pri izradi vodiča je pronalaženje načina da se odmeravanje novčanih kazni uskladi tako da se postigne njihova svrha podjednako za sve učinioce. U nastavku sledi elaborat proračunavanja novčanih kazni, kako bi se osigurala veća ujednačenost u pristupu odmeravanja novčanih kazni u slučajevima kada Krivični zakonik Republike Kosovo predviđa novčanu kaznu kao jednu od dostupnih sankcija.

Ono što treba istaći na samom početku ovog vodiča jeste neophodnost aktivnog zalaganja organa optužbe ali i organa odbrane, na obezbeđivanju potrebnih podataka tokom postupka, kako bi sud mogao da na što pravičniji način odmeri adekvatnu krivičnu sankciju učiniocu, imajući u vidu individualizaciju kazne. Sam član 7 Zakonika o krivičnom postupku izražava obavezu pravosudnih institucija (suda i tužilaštva) da potpuno i tačno utvrde činjenično stanje *„Sud, državni tužilac i policija koji učestvuju u krivičnom postupku dužni su da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite odluke”*¹

Kao opšte načelo, visina novčane kazne treba da odrazi težinu krivičnog dela i uzme u obzir finansijske okolnosti učinioca, obezbeđujući da nivo novčane kazne ne bude veći od mogućnosti učinioca da je plati. Važno je napomenuti da u mnogim slučajevima čak i izricanje novčane kazne kao ekonomske kazne može mnogo teže pogoditi učinioca nego kazna zatvora. Međutim, zbog često šablonskog odmeravanja visine novčane kazne, novčane kazne daleko više pogađaju učinioce lošeg finansijskog stanja od učinilaca koji stoje finansijski dobro.

Novčana kazna često nema nikakvog uticaja na bogatog učinioca i koji može videti novčanu kaznu kao prihvatljiv izdatak koji mora da plati da nadoknadi svoju uključenost u zabranjene

---

¹ Zakonik o krivičnom postupku Republike Kosovo, br.04/L-123, član 7, Opšta obaveza utvrđivanja potpunih i istinitih činjenica, Službeni list Republike Kosovo, 28.12.2012.

vidove ponašanja. S druge strane, okrivljeni sa ograničenim finansijskim sredstvima može biti uništen i malom novčanom kaznom, jer njemu i njegovoj porodici može zadati ekonomske poteškoće.²

Krivični zakonik³ navodi da sud prilikom odmeravanja novčane kazne mora uzeti u obzir:

- imovinsko stanje izvršioca, i
- posebno, visinu njegovih/njenih ličnih primanja,
- druge prihode,
- imovinu i
- obaveze.

Cilj je da novčana kazna podjednako utiče na učinioce različitog finansijskog stanja. Kada su životni troškovi učinioca krivičnog dela znatno niži nego što se obično očekuje, možda je prikladno da se iznos novčane kazne prilagodi tako da to i odrazi. To može biti slučaj, na primer, kada učinilac ne doprinosi finansijski svojim životnim troškovima. Sa druge strane, u slučajevima kada učinilac prima visok dohodak i bude osuđen, na primer, za krivično delo korupcije, pošto je materijalna korist često praćena upravo ovim krivičnim delima, novčana kazna se mora izreći u skladu sa gore navedenim načelima i posebnim kategorijama novčanih kazni i težine krivičnog dela.

Treba biti jasno da svrha novčane kazne nije oduzimanje protivpravne imovinske koristi koju je učinilac pribavio krivičnim delom. Razlog za to je što se novčana kazna mora izračunati u skladu sa odredbama primenjivim na izračunavanje kazne. Pitanje oduzimanja koristi pribavljene krivičnim delom sa druge se strane sprovodi u skladu sa članom 92⁴ Krivičnog zakonika, odnosnih odredaba Zakonika o krivičnom postupku kao i Zakonom o proširenim nadležnostima za trajno oduzimanje imovine⁵.

Ako uzmemo u obzir odredbe Krivičnog zakonika koje se pozivaju na pravne posledice kazne⁶ koje ne mogu nastupiti kad se učiniocu izrekne novčana kazna ili sudska opomena, ovo

---

² Model Krivičnog zakonika [Model Penal Code: Sentencing Reporters' Introduction], Kevin R.Reitz, Raportues, Cecelia M.Klinge, Ndihmës raportues, str.174, 2019.

³ Krivični zakonik Republike Kosovo, br. 06/L-074, član 69 Opšta pravila kod odmeravanja kazne, Službeni list Republike Kosovo, 14.01.2019.

⁴ Ibid. član 92, Oduzimanje sredstava i imovinske koristi stečene krivičnim delima.

⁵ Zakon br. 06/L-087 o proširenim nadležnostima za konfiskovanje imovine, Službeni list Republike Kosovo, 26.12.2018.

⁶ Ibid.supra note 3, član 93, Pravne posledice kazne, stav 2.

automatski iziskuje detaljniju procenu suda u kojim slučajevima će izricanje novčane kazne poslužiti kao način da se pojedinac odvрати i spreči da učini krivično delo, ako ne nastupi nikakva posledica po učinioca. Stoga bi bilo zabrinjavajuće ako bi učinilac za vrlo teška krivična dela, koja takođe nanose veliku štetu pojedincu i društvu, učinilac prošao lako. Ovo se naročito odnosi na slučajeve kada pored novčane kazne, učiniocu nije izrečena druga restriktivna mera ili dopunska kazna za počinjeno krivično delo (na primer, nema obeštećenja, bilo kakve dodatne obaveze ili čak oduzimanja imovine).

1.1 Težina krivičnog dela prema stepenu štete

Pošto je jedno od osnovnih načela izricanja sankcije učiniocu, ne samo kod izricanje kazne zatvora, već i kod novčane kazne, težina krivičnog dela, za potrebe ovog vodiča potrebno je precizirati visinu pričinjene štete. Klasifikacija visine štete, kada se može kvantifikovati, predviđa se odredbama člana 113. st.31-34. U nastavku dajemo pregled ovih odredaba, podelom u grupe, za lakše upućivanje:

- **Grupa A. - Šteta - kada vrednost koristi i/ili štete dostiže do ili manje od 5.000€.** Ovaj član - kategorija obuhvata slučajeve gde se vrednost štete pominje posebno kao iznos ispod 5000 € ili se procenjuje do tog iznosa, naročito kada ostali stavovi istih članova određuju štetu veću od 5000 €.

- **Grupa B. - Znatna šteta kada je vrednost štete/gubitka veća od 5.000 evra i manja od 15.000€.** KZ sadrži dve različite odredbe koje se odnose na nivo štete: one koje predviđaju štetu / korist iznad 5,000 € i ostale koje predviđaju slučajeve kada je šteta manja od 15,000 €. Pošto su ove obe kategorije unutar istog raspona štete (> 5.000 <15.000 €), ove odredbe su grupisane u istu grupu, jer nivo štete / gubitka može varirati. Sud će morati imati na umu samo definicije štete iz člana 113 Zakonika kako bi se pravilno pozvao na štetu.

- **Grupa C. Šteta velikih razmera, ogromna šteta ili ogroman gubitak - Kada vrednost štete/gubitka iznosi više od 15.000 € do 50.000 €.** Iako se Krivični zakonik obično poziva samo na minimalni iznos u odgovarajućoj kategoriji, činjenicu da se sledeća grupa odnosi na štetu veću od 50.000€, vodič daje ovoj grupi maksimalni iznos, u skladu sa klasifikacijom predviđenom Krivičnim zakonikom.

- **Grupa D. Šteta ogromnih razmera, razaranje ogromnih razmera ili gubitak ogromnih razmera - Kada vrednost štete/gubitka iznosi više od 50.000 €.** Ova grupa uključuje sva krivična dela koja sama po sebi sadrže najveću štetu / gubitak predviđen Zakonikom. Kao takav, sud bi trebalo da bude veoma obazriv kada odlučuje da izrekne blaže kazne i novčane kazne za ovu kategoriju, jer to ne bi odgovaralo nameri zakonodavca. Naravno, kako je navedeno u Opštim smernicama za odmeravanje kazne, sudije bi prvo trebalo da razmotre oduzimanje bespravno stečene imovine i / ili imovinske koristi, naknadu štete, kaznu zatvora i da na kraju odrede nivo novčane kazne.

Određivanje visine štete / gubitka predstavlja vrlo važan faktor za krivična dela izvršena u svrhu pribavljanja koristi, posebno kada se radi o delima koja uključuju korupciju, pošto šteta koju je jedna stranka pretrpela može podrazumevati korist druge stranke u istoj vrednosti.

1.2 Odredbe o najvećoj i najmanjoj novčanoj kazni propisanoj Krivičnim zakonikom

Član 43 ⁷ KZ-a u stavu 1 propisuje minimalne i maksimalne granice novčane kazne:

„Novčana kazna ne može se izreći u iznosu manjem od **stotinu (100) evra**. (u daljem tekstu “EVRO”). Novčana kazna ne može biti veća od **dvadeset pet hiljada (25,000) evra**, dok za krivična dela vezana za terorizam, trgovinu ljudima, organizovani kriminal ili krivična dela izvršena u cilju sticanja imovinske koristi, ne može da bude veća od **petsto hiljada (500,000) evra.**”

Gore navedena odredba jasno pokazuje da je za krivična dela počinjena u cilju pribavljanja protivpravne imovinske koristi diskrecija suda pri odmeravanju novčane kazne veoma velika, što može dovesti do šarenila u izricanju novčanih kazni za slična krivična dela. Zbog toga, kako bi se osigurala jednoobrazna praksa, potrebno je sudije usmeriti da uključe osnovne principe proračuna novčane kazne, uzimajući u obzir gorenavedene ključne okolnosti.

Isti član Krivičnog zakonika predvideo je mogućnost plaćanja novčane kazne u ratama. Ovo je uređeno članom 43, stav 2 koji glasi:

---

⁷ Ibid.supra note.3, član 43 Novčana kazna.

„Presudom se određuje i rok za plaćanje kazne. Rok ne može da bude kraći od petnaest (15) dana ni duži od tri (3) meseca, s tim da, pod opravdanim okolnostima, sud može da dopusti da se kazna plaća u ratama, u periodu koji neće biti duži od dve (2) godine. Presuda takođe mora da odredi vreme za uplatu rata i mora da naglasi da će opcija plaćanja u ratama biti opozvana ako osuđeno lice ne uplaćuje rate na vreme.

2. Osvrt na vrste novčanih kazni prema Krivičnom zakoniku

2.1 Klasifikacija novčanih kazni

Postoji veliki broj odredaba Krivičnog zakonika koje takođe predviđaju novčanu kaznu, kao jednu od sankcija prema učiniocima krivičnih dela. Ove odredbe nalaze se u svim poglavljima Krivičnog zakonika. S obzirom na raznolikost odredaba Krivičnog zakonika koje se odnose na izricanje novčane kazne kao sankcije, potrebno je unapred napraviti dve različite vrste klasifikacija krivičnih dela, kako bi se novčana kazna odmerila što je moguće pravičnije.

Generalno, Krivični zakonik predviđa dve grupe krivičnih dela:

- **I kategorija. - Krivična dela izvršena sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi; i**
- **II kategorija. - Druga krivična dela izvršena u druge svrhe, ali ne sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi.**

Gorenavedena klasifikacija je važna jer postavlja kriterijume za određivanje polazne osnove i za odmeravanje novčane kazne. Dakle, dok je u prvoj kategoriji jedan od presudnih kriterijuma vrednost pričinjene štete ili koristi učinioca i visina prihoda i imovine učinioca, u drugoj kategoriji primarni kriterijum jeste visina prihoda i imovine.

U svakoj od dve grupe gorenavedenih krivičnih dela navedenih u Krivičnom zakoniku, nalazimo odredbe o odmeravanju novčane kazne prema sistemu „**ili**” novčana kazna ili „**i**” novčana kazna. Radi lakšeg upućivanja, ove dve potkategorije će biti klasifikovane na sledeći način:

- **Potkategorija A.** - Odredbe koje predviđaju kaznu zatvora „**ili**” novčanu kaznu
- **Potkategorija B.** - Odredbe koje predviđaju kaznu zatvora „**i**” novčanu kaznu

Prvi korak u izračunavanju novčane kazne je utvrđivanje kategorije i potkategorije krivičnog dela. Ovo je značajno jer svaka od gore navedenih kategorija i potkategorija nivoa krivičnih dela ima različite polazne osnove. Dok u potkategoriji A („ili novčana kazna“) novčana kazna služi kao zamena za kaznu zatvora, a ne kao zajednička kazna zatvora i novčana kazna, u potkategoriji B („i novčana kazna“) novčana kazna se izriče zajedno sa kaznom zatvora i kao takva je, u smislu zakona, automatski stroža kazna.

Da bismo dalje objasnili način na koji je zakonodavac propisao odredbe o novčanoj kazni, u daljem tekstu se osvrćemo na neke razlike koje primećujemo u Krivičnom zakoniku u pogledu definicije ovih novčanih kazni kako u odredbama tipa „ili“ novčana kazna tako i sa odredbama tipa „i “ novčana kazna, upravo zbog raznolikosti na koju nailazimo u ovim odredbama.

2.2 Odredbe kazna zatvora „ili” novčana kazna

Ova kategorija novčane kazne izriče se za krivična dela za koja je zaprećena niža kazna zatvora, koju sud može zameniti novčanom kaznom. Za sva krivična dela koja predviđaju mogućnost izricanja kazne zatvora „ili“ novčane kazne, maksimalna propisana kazna je 8 godina zatvora, koja se može zameniti novčanom kaznom. S obzirom da se izriče kao pojedinačna kazna, viši nivo novčane kazne treba da posluži kao faktor odvraćanja učinioca.

Većina odredaba koje predviđaju mogućnost izricanja kazne zatvora ili novčane kazne predviđa samo mogućnost izricanja novčane kazne, i ne predviđa poseban minimum ili maksimum novčane kazne. Generalno, u ovim slučajevima, određivanje da li sud treba da izrekne zatvorsku kaznu ili novčanu kaznu treba da se zasniva na nivou štete, krivici i uticaju koji će kazna imati ne samo na odvraćanje u pojedinačnom i / ili opštem slučaju, već i sveukupan uticaj koji će imati na poverenje javnosti u pravosuđe. To znači da se u svim ovim slučajevima primenjuju pravila opšte maksimalne novčane kazne u skladu sa Krivičnim zakonikom.

Izuzev gore navedenog, od svih odredaba Zakonika koje predviđaju kaznu zatvora „ili“ novčanu kaznu, samo jedna od njih predviđa fiksnu novčanu kaznu. Radi se o članu 140, stav 1, (Neovlašćeni prelazak preko graničnog prelaza ili granice) koji predviđa da se učinilac ovog krivičnog dela kažnjava **novčanom kaznom u iznosu od dvesta pedeset (250) evra** ili kaznom zatvora do šest (6) meseci.

Druga odredba Zakonika, za razliku od drugih odredaba, predviđa minimum i maksimum novčane kazne. Radi se o članu 404, stav 4 (Učestvovanje u skupu koja vrši krivično delo i huliganstvo), koji predviđa da se za huliganizam sa malim posledicama učinilac kažnjava **novčanom kaznom od dve stotine (200) do deset hiljada (10.000) evra**.

Konačno, tabela koja sledi u nastavku prikazuje sve one odredbe Krivičnog zakonika koje predviđaju maksimalnu novčanu kaznu, koja se može izreći umesto kazne zatvora.

Član	Naziv člana	Maksimalna visina novčane kazne	Kazna zatvora
140 (st.2.)	Neovlašćeni prelazak preko graničnog prelaza ili granice	250€	Do 6 meseci
366 (st.1.)	Neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja	7.500€	Do 5 godina
368 (st.1.)	Lažne dozvole, odobrenja i licence za oružje i davanje lažnih podataka	5.000€	Do 3 godine
368 (st.2.)	Lažne dozvole, odobrenja i licence za oružje i davanje lažnih podataka	5.000€	Do 3 godine
368 (st.3.)	Lažne dozvole, odobrenja i licence za oružje i davanje lažnih podataka	2.500€	Do 3 meseca
385.st.2.	Lažni iskazi svedoka saradnika	500€	Do 3 meseca

Tabela 1.

2.3 Odredbe kazna zatvora „i“ novčana kazna

Krivični zakonik i drugi zakoni koji sadrže krivične odredbe dozvoljavaju kombinovanu kaznu zatvora i novčanu kaznu. Ovo je posebno važno za krivična dela kada je učinilac pribavio finansijsku korist. Kombinacija ovih kazni je verovatno pogodna, posebno kada je zatvorska kazna kratka i / ili kada učinilac krivičnog dela očigledno ima ili će imati sredstva da je izmiri.⁸

⁸ Savet za određivanje kazni u Ujedinjenom Kraljevstvu, Određivanje novčanih kazni kaznama zatvora,

Kod odredaba o kazni zatvora „i” novčanoj kazni, propisuje se nekoliko vrsta novčanih kazni.

1. Odredbe koje predviđaju fiksni iznos novčane kazne u sledećim članovima:

- **Član 274** - Konverzija ili prenos imovine proistekle od krivičnih dela iz ove glave (Krivična dela opojnih droga), gde se u stavu 1 ovog člana predviđa da se učinilac sem kaznom zatvora do 10 godina, kažnjava i **novčanom kaznom u iznosu tri puta većem od vrednosti prenete ili konvertovane imovine**. Ako se pozovemo na Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, nailazimo na isti način proračunavanja novčane kazne, u članu 56 koji glasi *„Bilo ko, znajući ili ima razloga da zna da navedena imovina ima poreklo iz neke vrste kriminalne aktivnosti, imovina koja je u stvari stečena krivičnim delom, ili bilo ko, verujući da određena imovina je stečena nekom krivičnom radnjom na osnovu izvršenih postupaka kao deo neke istrage otkrivanja odvijen u skladu sa Poglavljem IX Zakona o krivičnom postupku Kosova, obavlja dole navedene akcije, izvrši krivično delo kažnjivo zatvorom u trajanju od deset (10) godina i novčane kazne tri (3) puta veće od iznosa imovine koja je predmet krivičnog dela ...”*⁹
- **Član 295** – Zloupotreba monopolskog položaja (Glava krivičnih dela protiv privrede), gde stav 2 ovog člana predviđa da se učinilac sem kaznom zatvora od 1-5 godina, kažnjava i **novčanom kaznom koja je jednaka iznosu od dvadeset pet procenata (25%) vrednosti robe koju je prodala njegova poslovna organizacija, a koja je bila predmet zajedničkog dogovora**.
- **Član 312** - Izbegavanje plaćanja obaveznih carinskih taksa ili akciza, gde stav 5 ovog člana predviđa da ako iznos akciza prelazi iznos od dvadeset pet hiljada (25,000) evra, učinilac **će se kazniti novčanom kaznom do pet puta više od neevidentiranog ili neplaćenog iznosa akcize** i kaznom zatvora do pet (5) godina. Treba napomenuti da iako stavovi 1-4 ovog člana takođe predviđaju novčanu kaznu i kaznu zatvora, pravljjenjem razlike prema vrednosti pričinjene štete,

---

⁹ Zakon o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma, L.br.05/L-096, član 56 Krivično delo pranja novca, stav 1, Službeni list Republike Kosovo, 14.06.2016.

ovi stavovi ne pružaju precizne smernice za definisanje novčane kazne, kao što to čini stav 5 ovog člana.

Ono što ostaje da se istakne za tri gorepomenute odredbe je činjenica da sve tri odredbe povezuju visinu novčane kazne i iznos pričinjene štete.

2. Odredbe koje predviđaju maksimalne novčane kazne. Tabela koja sledi u nastavku daje pregled ovih odredaba i visinu predviđenog maksimuma:

Član	Naziv člana	Maksimalna visina novčane kazne	Kazna zatvora
164 (st.2.)	Krijumčarenje migrantima	Do 500.000€	Do 5 godina
164 (st.5.)	Krijumčarenje migrantima	Do 500.000€	7-20 godina
164 (st.10.4.)	Krijumčarenje migrantima	Do 500.000€	/
165 (st.3.)	Trgovina ljudima	Do 500.000€	7-20 godina
277 (st.1.)	Učešće u organizovanoj kriminalnoj grupi ili njeno organizovanje	Do 250.000€	7 godina
277 (st.2.)	Učešće u organizovanoj kriminalnoj grupi ili njeno organizovanje	Do 500.000€	10 godina
277 (st.3.)	Učešće u organizovanoj kriminalnoj grupi ili njeno organizovanje	Do 500.000€	10 godina do doživotnog zatvora
364 (st.1.)	Nezakonit uvoz, izvoz, nabavka, transport, proizvodnja, razmena, posredovanje ili prodaja oružja ili eksplozivnih materijala	Do 7.500€	1-8 godina
367 (st.2.)	Upotreba oružja ili opasnog oruđa	Do 10.000€	1-10 godina
387	Zastrašivanje u toku krivičnog postupka	Do 125.000€	2-20 godina

Tabela 2

3. Određivanje polazne osnove za proračunavanje novčane kazne za svaku kategoriju

Sve odredbe Krivičnog zakonika koje nisu pomenute u dve gorepomenute potkategorije („i“ „ili,“ novčana kazna) samo propisuju mogućnost izricanja novčane kazne kao kumulativne kazne sa kaznom zatvora ili kao zamenu za kaznu zatvora, ali iste ne predviđaju minimum ili maksimum novčane kazne. U svim ovim slučajevima važe opšte odredbe o minimalnoj i

maksimalnoj novčanoj kazni. Da bismo razjasnili kriterijume za određivanje polazne osnove, svaka od kategorija i potkategorija biće objašnjena pojedinačno u tabelarnom i narativnom obliku. **Pojašnjenja radi, polazna osnova služi samo kao orijentir sudu o tome kako odmeriti visinu kazne, s obzirom na faktore koji utiču na odmeravanje novčane kazne, prema načelima iz člana 69, stav 5 Krivičnog zakonika i ni u kom smislu nije tu da precizno odredi visinu novčane kazne.** Razlog za to je činjenica da sud ima diskreciono pravo da odredi visinu novčane kazne u zavisnosti od relevantnih olakšavajućih ili otežavajućih okolnosti primenjivih u konkretnom predmetu i uzimajući u obzir opšte odredbe Zakonika o minimalnoj i maksimalnoj novčanoj kazni.

Da bi se olakšalo izračunavanje novčane kazne u skladu sa principima navedenim u ovom vodiču, koji se zasnivaju na odredbama Zakonika i međunarodnim standardima, sudijama će biti na raspolaganju kalkulator u koji će sudije morati da unesu samo neke od traženih podataka, nakon čega sistem sam daje konačni proračun polazne osnove ili tačke.

3.1 Krivična dela izvršena sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi

U ovoj kategoriji krivičnih dela, kao što je gore pomenuto, izračunavanje polazne osnove zasniva se na vrednosti štete / koristi (kao faktora u određivanju težine krivičnog dela) i finansijskom stanju učinioca. Da bi bilo jasno, kako kazna zatvora ili novčana kazna nisu jedine moguće mere predviđene zakonom, sud mora imati na umu da svrha novčane kazne nije da se nadoknadi pričinjena šteta ili korist učinioca. To se postiže **odštetom, odnosno oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim delima, koja uvek imaju prednost nad izricanjem novčanih kazni.**

U nastavku sledi primer kako se određuje polazna osnova za krivična dela ove kategorije i razlika u proračunu za svaku potkategoriju i u procentu (%). Da bi bilo jasnije, za obe potkategorije smo uzeli u obzir istu vrednost štete / koristi, prihodi i imovinu:

PRORAČUNAVANJE NOVČANE KAZNE ZA DELA IZVRŠENA SA CILJEM PRIBAVLJANJA PROTIVPRAVNE IMOVINSKE KORISTI							
KATEGORIJA I.A. Zatvor „Ili” Novčana kazna (kazne do 8 godina)							
a. Zatvor izražen u mesecima	b. Zatvor pretvoren u dane	c. Suma stavke (2 €/dnevno)	d. Vrednost štete/koristi	e. 30% vrednosti štete	f. Mesečni prihodi	g. Procenat prihoda x dužina zatvora	h. Preliminarna polazna osnova
6	180	360.00 €	5,000.00€	1,500.00€	170.00 €	306.00 €	2,166.00€
					1,020.00€		
					i. Vrednost ostale imovine učinioca	j. Ukupan iznos dugovanja i zaduženja u ovom periodu	k. Konačan proračun polazne osnove
					10,000.00€	5,000.00 €	
					1,500.00€	5,000.00€	3,666.00€

Tabela br .3

PRORAČUNAVANJE NOVČANE KAZNE ZA DELA IZVRŠENA SA CILJEM PRIBAVLJANJA PROTIVPRAVNE IMOVINSKE KORISTI							
KATEGORIJA I.B. Zatvor „I” Novčana kazna (kazne do doživotnog zatvora)							
a. Zatvor izražen u mesecima	b. Zatvor pretvoren u dane	c. Suma stavke (2 €/dnevno)	d. Vrednost štete/koristi	e. 30% vrednosti štete	f. Mesečni prihodi	g. Procenat prihoda x dužina zatvora	h. Preliminarna polazna osnova
6	180	360.00 €	5,000.00€	1,500.00€	170.00 €	306.00 €	1,083.00€
					1,020.00€		
Pažnja: U slučaju izricanja uslovne kazne, važi proračun u sklopu Kategorije I.A					Vrednost ostale imovine učinioca	Ukupan iznos dugovanja i obaveza	Konačan proračun polazne osnove
					10,000.00€	5,000.00 €	
					1,500.00€	5,000.00€	2,583.00€

Tabela br .4

U nastavku ćemo objasniti sadržaj tabela 3 i 4 i kako se izračunava polazna osnova. U početku bi trebalo razjasniti da učinilac u kategoriji I.A izbegava kaznu zatvora, pa se proračun razlikuje od proračuna u kategoriji I.B gde se prema Zakoniku učinilac osuđuje na kaznu zatvora i novčanu kaznu. Dalje, pojašnjava se svaki element koji se uzima u obzir u svakom proračunu. Navedene tabele ne podrazumevaju da će sudija popunjavati sve ove rubrike, već su date samo da razjasne način na koji se proračunava novčana kazna, dok sudija popunjava samo rubrike ošene plavom bojom:

- a. **Zatvor izražen u mesecima.**- Ova rubrika predviđa visinu kazne izraženu u mesecima koju bi sudija prvo morao da odredi kako bi na kraju utvrdio težinu dela i odgovarajuću novčanu kaznu. Razlog za to je što je u istoj odredbi, razlika između minimalne i maksimalne predviđene kazne često previsoka, pa sud mora odlučiti koja bi bila zaslužena kazna, ako bi bila izrečena u vidu kazne zatvora. Ovu rubriku popunjava sudija. U konkretnom slučaju, u ovim tabelama je predstavljena kazna zatvora od 6 meseci. Treba imati u vidu da se kazna zatvora pretvorena u mesece nužno uzima kao osnovni kriterijum za izricanje novčane kazne, pošto sem pričinjene štete, predstavlja osnovni element za određivanje stepena i težine krivičnog dela.
- b. **Zatvor pretvoren u dane.**- Ova rubrika navodi samo kaznu koju je sudija odredio u rubrici (a.) automatski je pretvarajući u dane kako bi rubrika (c.) oslikala proračun vrednosti novčane kazne po danu.
- c. **Suma stavke.**- Ova rubrika predstavlja dnevnu vrednost novčane kazne koja iznosi 2- 4 € dnevno i utvrđuje se isključivo u svrhu izračunavanja polazne osnove, a ne konačne novčane kazne. Treba imati na umu, kao što je prikazano u tabelama u ovom vodiču, da su kazna zatvora i prihodi uzeti za primer u ovom vodiču, navedeni u minimalnim vrednostima. Ako u konkretnom predmetu imamo 10 puta veće mesečne prihode, desetostruko veću materijalnu štetu ili 10 puta veću imovinu učinioca, tada bi krajnja polazna osnova bila mnogo veća. Iz tog razloga, pri izračunavanju novčane kazne moramo uzeti u obzir i maksimalne granice novčane kazne predviđene Zakonikom, tako da dnevna vrednost novčane kazne ne bude veća od nje, posebno imajući u vidu visoku stopu nezaposlenosti i tešku ekonomsku situaciju koja vlada na Kosovu.
- d. **Vrednost štete/koristi.**- Vrednost štete za krivična dela počinjena u cilju pribavljanja protivpravne imovinske koristi vrlo je važna okolnost koja takođe ukazuje na težinu krivičnog dela. Ovu važnost takođe zapažamo u činjenici da sam Krivični zakonik deli krivična dela prema visini pričinjene štete. Rubrika (d.) je rubrika koju popunjava sudija i ne mora se tačno navesti vrednost štete. Ako sudija nema tačne podatke o visini štete, može staviti približnu cifru prema definiciji štete iz Zakonika o krivičnom postupku, koja kaže da „*Sud može da naredi isplatu štete na osnovu razumne procene monetarne vrednosti štete koja je neposredno ili indirektno nastala krivičnim delom*“.¹⁰ Razlog za to je činjenica da u ovom konkretnom predmetu, kada govorimo o određivanju novčane

---

¹⁰Ibid.supra note 1, član 19 Definicije, stav 1.14 (Šteta).

kazne, ne govorimo o obeštećenju već samo o utvrđivanju visine štete. U tabelama je za primer štete uzeta visina od 5,000€. Bez obzira u koju kategoriju krivično delo spada, nivo štete i / ili materijalne koristi je vrlo važan. Uzećemo kao primer član 415 (Zloupotreba i prevara u javnim nabavkama) st.3: „Ako izvršioi krivičnih dela iz stavova 1. i 2. ovog člana stiču korist ili uzrokuju značajnu imovinsku štetu, u vrednostima iznad (5.000) ...". Kada se analizira reč „značajna" u duhu člana 113. stav 2. Zakonika, ova šteta pokriva raspon od 5.000 -15.000 evra. Međutim, ako je šteta za isto delo veća od 15.000 ili 50.000 evra, tada će polazna osnova za to krivično delo biti znatno veća, što odgovara nivou štete.

- e. **Procenat vrednosti štete.-** Za izračunavanje visine štete uzima se 30% od ukupne vrednosti štete ili koristi. Procenat je ograničen s obzirom da će, što se tiče 100% vrednosti štete, učinilac pružiti odštetu koja uvek ima prednost u izvršenju, u odnosu na novčanu kaznu.
- f. **Prihodi učinioca.-** Ova rubrika predstavlja jednu od obaveza suda koja proizilazi iz člana 69 stav 5 u kojoj je zakonodavac tražio da primanja učinioca čine jedan od kriterijuma za odmeravanje visine novčane kazne. U ovoj rubrici, sudija je dužan da ubaci mesečni prihod učinioca, od zarade ili iz drugih izvora. U rubrici koja je prikazana u sve četiri tabele kao primer je uzeta minimalna zarada od 170€. Dakle, što su prihodi veći, time je veća i novčana kazna.
- g. **Procenat prihoda učinioca.-** Naravno, prilikom izricanja novčane kazne na osnovu mesečnih prihoda učinioca, treba imati na umu da učinilac često ima obaveze, u smislu izdržavanja članova porodice ili druge obaveze. Stoga je kao polazna osnova za potrebe proračuna uzeto 30% prihoda (što odgovara vrednosti štete) i ovaj iznos se množi sa visinom kazne predviđene u rubrici (a.). Takav sistem proračuna prihoda primenljiv je i u britanskom sistemu određivanja štete gde se kao polazna osnova uzima visina prihoda učinioca. Međutim, s obzirom na to da prema Krivičnom zakoniku učinilac može biti osuđen na zatvorsku kaznu manju od 1 godine, ili čak nema održivog posla, nije se smatralo za shodnim da se vrednost novčane kazne odredi u odnosu na godišnju zaradu.
- h. **Preliminarna polazna osnova.-** Ova rubrika daje preliminarnu novčanu kaznu, na osnovu rubrika (c.), (e.) i (g.). Treba imati na umu da kada je predviđena kazna zatvora „i“ novčana kazna, učinilac odlazi na izdržavanje kazne i dužan je da plati i novčanu kaznu, u ovoj kategoriji (Kategorija I.B.) ukupna polazna osnova u rubrici (h.) smanjuje se za 50%, što se ne događa u Kategoriji I.A, jer učinilac ne odlazi na odsluženje kazne zatvora. **Veoma je važno imati na umu da ako je učinilac osuđen na uslovnu kaznu, ne važi sniženje od 50% i u ovom slučaju se proračun automatski vrši pod kategorijom I.A.**

- i. Vrednost ostale imovine učinioca.-** Popunjavanje ove rubrike zajedno sa rubrikom (f.) je vrlo važno ako je namera da se kaznom postigne svrha kažnjavanja učinioca. Razlog zašto se u proračun uključuje čak i celokupna finansijska situacija je što postoje učiniooci koji realno i zakonski mogu da ostvare nizak prihod u odnosu na njihovu opštu finansijsku situaciju. Stoga, kada bismo se oslanjali samo na mesečni prihod učinioca koji materijalno stoji veoma dobro, ne bismo stvarno postigli kazneni efekat novčane kazne, jer bi on lako platio novčanu kaznu. Ovaj proračun, kao što je gore pomenuto za podatke ubačene u rubriku (j.) se popunjava u skladu sa odredbom člana 69 st.5 Krivičnog zakonika, koja glasi „*Prilikom odmeravanja visine novčane kazne, sud će uzeti u obzir i imovinsko stanje izvršioca i naročito će uzeti u obzir visinu njegovih ličnih primanja, drugih prihoda, imovinu i obaveze. Sud neće odrediti novčanu kaznu višu od mogućnosti izvršioca.*”¹¹ Ni ovaj iznos ne zahteva tačnu vrednost imovine učinioca.
- j. Ukupan iznos dugovanja i obaveza učinioca.-** Zabeležiti dugovanja i obaveze učinioca je veoma važno čak i ako njihova vrednost nije tačno poznata, imajući u vidu da prilikom izricanja novčane kazne treba imati na umu kako učinioca, tako i članove porodice koje isti, na primer, potencijalno izdržava, kako bi imao dovoljno sredstava i nakon izmirivanja novčane kazne.
- k. Konačan proračun polazne osnove novčane kazne.-** Konačan proračun novčane kazne predstavlja završni čin određivanja polazne osnove za odmeravanje novčane kazne. Ovo uključuje i 30% vrednosti imovine učinioca, uklanjanjem njegovih obaveza / dugovanja.

Iz gorenavedene tabele i opisa se može zaključiti da pri donošenju odluke o izricanju adekvatne kazne učiniocu, sud mora imati na raspolaganju finansijske podatke učinioca. Kao što je prethodno istaknuto, **podaci se moraju obezbediti tokom krivičnog postupka, direktnim zalaganjima tužilaštva ili putem relevantnih institucija, u skladu sa propisima na snazi. Odbrana je sa druge strane u prilici da pobije podatke obezbedene od tužilaštva, predstavljanjem podataka odbrane.**

Finansijski podaci nužni su za sam proces, posebno u slučajevima kada se radi o istrazi krivičnih dela učinjenih sa ciljem pribavljanja imovinske koristi, pošto su ovi podaci potencijalno relevantni i za konfiskovanje imovine.

---

¹¹ Ibid.supra note 3.

3.2 Krivična dela koja nisu učinjena sa ciljem pribavljanja protivpravne imovinske koristi

Kao što je već pomenuto, novčane kazne nisu predviđene samo za krivična dela učinjena u svrhu pribavljanja imovinske koristi, već i za većinu drugih krivičnih dela predviđenih Krivičnim zakonikom. U ovoj kategoriji krivičnih dela, osnovni kriterijum za određivanje visine novčane kazne je iznos prihoda i imovina učinioca, jer takva krivična dela nisu učinjena radi pribavljanja imovinske koristi. Naravno, čak i u kod ovih krivičnih dela primenjuje se opšte pravilo da naknada štete ima prednost nad izricanjem novčane kazne. Čak i u ovim delima nalazimo odredbe koje predviđaju dve potkategorije kazna zatvora „i" novčana kazna i kazna zatvora „ili" novčana kazna.

U nastavku ćemo u tabelarnom obliku predstaviti kako izgleda proračun novčane kazne u ovoj kategoriji krivičnih dela.

PRORAČUNAVANJE NOVČANE KAZNE ZA DELA KOJA NISU UČINJENA SA CILJEM PRIBAVLJANJA PROTIVPRAVNE IMOVINSKE KORISTI					
KATEGORIJA II.A. Zatvor „Ili” Novčana kazna (do 8 godina zatvora)					
Zatvor izražen u mesecima	Zatvor pretvoren u dane	Suma stavke (2Eur/dnevno)	Mesečni prihod	Procenat prihoda x dužina kazne	Osnovica novčane kazne
6	180	360.00 €	170.00 €	306.00 €	666.00€
				1,020.00€	
			Vrednost ostale imovine učinioca	Ukupan iznos dugovanja i obaveza	Konačan proračun polazne osnove
			10,000.00€	5,000.00 €	
			1,500.00€	5,000.00€	2,166.00€

Tabela 5.

PRORAČUNAVANJE NOVČANE KAZNE ZA DELA KOJA NISU UČINJENA SA CILJEM PRIBAVLJANJA PROTIVPRAVNE IMOVINSKE KORISTI						
KATEGORIJA II.B. Zatvor „I” Novčana kazna (do doživotnog zatvora)						
Zatvor izražen u mesecima	Zatvor pretvoren u dane	Suma stavke (2Eur/dnevno)	Mesečni prihodi	Procenat prihoda x dužina trajanja kazne	Osnovica novčane kazne	
6	180	360.00 €	170.00 €	306.00 €	333.00€	
Pažnja: U slučaju izricanja uslovne kazne, važi proračun u sklopu Kategorije II.A				1,020.00€		
				Vrednost ostale imovine učinioca	Ukupan iznos dugovanja i obaveza	Konačan proračun polazne osnove
				10,000.00€	5,000.00 €	
				1,500.00€	5,000.00€	1,833.00€

Tabela 6.

Dakle, kao što se vidi iz tabela 5 i 6, izračunavanje novčane kazne za kategoriju II (A. i B.) uglavnom se vrši po istom sistemu kao i u kategoriji I. (A i B). Razlika između dve vrste krivičnih dela je sledeća:

- a. **Neuključivanje vrednosti štete u proračunavanje novčane kazne.**- Pošto krivična dela nisu učinjena radi pribavljanja imovinske koristi, po pravilu se ne radi o finansijskoj šteti, imajući u vidu da se data dela vrše prevashodno iz drugih različitih razloga, te je razumno da u tim krivičnim delima proračun novčane kazne ne obuhvata i vrednost eventualne štete. Sve što je važno kod ove vrste krivičnih dela je da se stepen štete pričinjene žrtvi izračunava u svrhu naknade štete, a ne u svrhu odmeravanja novčane kazne.

4. Okolnosti koje utiču na visinu novčane kazne

Gore navedena poglavlja razrađuju detalje o kategorijama novčanih kazni i kako se proračunava polazna osnova istih. Treba imati na umu da polazna osnova ne znači automatski konačnu novčanu kaznu. Sud ima diskreciono pravo da poveća ili smanji novčanu kaznu prema relevantnim olakšavajućim ili otežavajućim okolnostima u konkretnom predmetu. Na novčane kazne primenjuju se iste olakšavajuće i otežavajuće okolnosti predviđene članom 69. Krivičnog zakonika. Svrha prikaza okolnosti koji sledi u nastavku nije da se ponovi ili zameni pojašnjenje

dato u Vodiču o kaznenoj politici 2018. godine, već mnogo više da pokaže koliko se iste mogu primeniti i na odmeravanje novčane kazne. Ovo je takođe u skladu sa principima utvrđenim u Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, koji predviđa važne okolnosti za odmeravanje novčane kazne za pravna lica.¹²

U nastavku sledi par sugestija i referenci u vezi sa načinom na koji različite okolnosti mogu uticati na visinu novčane kazne, uvek imajući na umu da okolnosti koje su uticale na određivanje polazne osnove ne treba ponovo uključivati u proračun prilikom pooštavanja ili ublažavanja kazne.

4.1 Okolnosti koje se mogu uzeti u obzir za povećanje kazne

Generalno, ako se osvrnemo na okolnosti predviđene Krivičnim zakonikom, možemo konstatovati da, osim slučajeva recidivizma i kada je krivično delo učinjeno u sklopu delovanja organizovane kriminalne grupe, gotovo sve ostale okolnosti zaslužuju isti procenat povećanja kazne. Naravno, izuzetak mogu biti neki specifičniji prestupi za koje postoje daleko specifičnije okolnosti, koji mogu učiniti da novčana kazna bude veća. Mogu se primeniti druge otežavajuće okolnosti i sud može odrediti određeni procenat za povećanje, u zavisnosti od težine konkretnog krivičnog dela. Proračunavanje otežavajućih okolnosti vrši se dodavanjem odgovarajućeg % ove okolnosti polaznoj osnovi izračunatoj unapred gore predstavljenim sistemom proračuna.

Veoma je važno istaći da za razliku od polazne tačke koja se u velikoj meri bazira na imovnom stanju učinioca, prisustvo dolenavedenih okolnosti ne pomaže samo u određivanju visine novčane kazne. Ove okolnosti bi još više trebalo da pomognu sudiji da donese odluku o tome da li delo koje je učinilac učinio usled težine krivičnog dela i počinjene štete (bilo finansijske ili materijalne i psihološke) zaslužuje pretvaranje jedne kazne u jednu novčanu kaznu, posledično i bez pravnih posledica po učinioca, ili je delo takve prirode i težine da ne opravdava izricanje novčane kazne, kao jedinstvene sankcije. U nastavku sledi lista okolnosti predviđenih Zakonikom¹³ kombinovanjem onih okolnosti koje su manje više slične jedna drugoj, kako se ove okolnosti ne bi uzele u obzir dva puta prilikom odmeravanja:

---

¹² Zakon br. 04/L-030 o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, član 10, Odmeravanje novčane kazne, Službeni list Republike Kosovo, 14.09.2011.

¹³ Ibid.supra note 3, član 70 Opšta pravila o ublažavanju ili povećanju kazne, stav 2.

- a. **Visok stepen umešanosti osuđenog u krivično delo (st.2.1) i visok stepen umišljaja na strani osuđenog lica (st.2.2).**- Ove dve okolnosti su vrlo važne za utvrđivanje visine kazne za učinioca, jer se u ovom obliku postiže stepenovanje krivične odgovornosti koji se zahteva odredbama Krivičnog zakonika. Takvo stepenovanje ne bi trebalo da se odnosi samo na zločinačku organizaciju, već i na sva krivična dela počinjena u saizvršilaštvu (član 31) i na dogovor o izvršenju krivičnog dela (član 35), praveći razliku u zavisnosti od stepena krivične odgovornosti svake osobe ponaosob – što je veća krivična odgovornost time je veća i novčana kazna, uvek imajući u vidu finansijsku situaciju učinioca
- b. **Prisustvo nasilja ili pretnje nasiljem u izvršenju krivičnog dela (st.2.3), Krivično delo izvršeno naročito svirepo (st.2.4), da li krivično delo ima više žrtvi (st.2.5), da li je žrtva krivičnog dela bila naročito ranjiva ili nesposobna da se brani (st.2.6), godine života žrtve, da li je mlada ili starija (st.2.7), dokaz o zloupotrebi poverenja od strane osuđenog (st.2.10) i ako je krivično delo izvršeno unutar porodične veze (st.2.14).**- Kao što se vidi, sve okolnosti koje se odnose na žrtvu, grupisane su namerno u jednoj grupi. To nije učinjeno da bi se umanjila važnost ove okolnosti. U stvari, to su okolnosti koje su posebno važne za neka krivična dela koja se odnose na telesni i seksualni integritet žrtve u određivanju težine krivičnog dela i odgovornosti učinioca. Međutim, smatramo da je posebno u ovim okolnostima najvažnije odrediti odštetu žrtvi i oduzeti bespravno stečenu imovinu i ovim sredstvima isplatiti naknadu žrtvi, u odnosu na odmeravanje novčane kazne.
- c. **Svaka zloupotreba ovlašćenja ili službenog položaja osuđenog prilikom izvršenja krivičnog dela (st.2.9)** – Ova okolnost će u gotovo svim slučajevima biti element krivičnog dela i kao takva verovatno neće ići tako daleko da se koristi kao otežavajuća okolnost u odmeravanju novčane kazne. Međutim, kada se radi o ovoj okolnosti, kao što je to slučaj u tački a. treba imati u vidu da sud mora da napravi razliku između službenika na visokoj funkciji i nekoga na mnogo nižoj funkciji sa daleko manjim brojem nadležnosti.
- d. **Ukoliko je krivično delo zločin iz mržnje (st.2.12)** osim ako nije element krivičnog dela, predstavlja važan element motiva za izvršenje krivičnog dela i tako predstavlja pokazatelj stepena odgovornosti osobe i težine krivičnog dela. Pošto se ne izračunava pri određivanju polazne osnove, takođe se može razmotriti i visina novčane kazne, ali ne postoji preciznija definicija koliko bi ta okolnost uticala na povećanje novčane kazne.

- e. Da li je krivično delo izvršeno u sklopu delovanja organizovane kriminalne grupe (st.2.11).**- ova okolnost obično nastupa kao element krivičnog dela, pa će retko biti slučajeva kada se koristi za povećanje kazne. Predviđena novčana kazna u skladu sa članom 277 Krivičnog zakonika predviđa maksimum od 250,000.00€ i 500,000.00€. Kako polazna osnova navedena u tabelarnom obliku ne uzima u obzir element organizovanog kriminala, sudija prilikom odmeravanja novčane kazne treba da uzme u obzir povećanje polazne osnove, kako bi odgovarala minimumu i maksimumu novčane kazne, propisane za delovanje organizovane kriminalne grupe.
- f. Svaka ranija krivična osuda osuđenog lica (st.2.13).**-Kao i okolnost koja se odnosi na delovanje kriminalne grupe, takođe povrat predstavlja jednu od okolnosti koja najviše može uticati na izricanje više novčane kazne. Ova okolnost ne samo da utiče na povećanje kazne u okviru maksimuma propisanog zakonom, već se odnosi i na povećanje kazne zbog recidivizma, pri čemu se kazna može povećati iznad maksimuma propisanog zakonom. „*Sud može povratniku da izrekne težu kaznu, tako što je povisi najviše za još polovinu od zakonskog maksimuma kazne.*”¹⁴ Imajući u vidu da polazna osnova data u tabeli ne uzima u obzir element recidivizma, sudija pri odmeravanju novčane kazne mora uvek imati u vidu povećanje polazne osnove za povrat, i u tom slučaju za povećanje iznad maksimalne vrednosti kazne, uzima u obzir druge relevantne okolnosti u vezi sa učiniocem i vrstom dela.

4.2 Okolnosti koje se mogu uzeti u obzir za ublažavanje kazne

Kao i sa otežavajućim okolnostima, olakšavajuće okolnosti se mogu koristiti za izračunavanje novčane kazne koja bi bila primerena učiniocu. Sledi spisak ovih okolnosti predviđenih Krivičnim zakonikom.¹⁵ Sledeće olakšavajuće okolnosti uzimaju se u obzir pri izračunavanju, smanjenjem visine novčane kazne u zavisnosti od okolnosti u kojima se primenjuju:

- a. Stanje smanjene uračunljivosti (st.3.1).**- Ovo je veoma važna okolnost koja može imati veliki uticaj u zavisnosti od imovnog stanja učinioca. Ako isti nema prihode i imovinu, ova okolnost može realno i automatski onemogućiti izricanje novčane kazne ovoj kategoriji učinilaca.

---

¹⁴ Ibid.supra note 3, član 75 Određivanje teže kazne za višestruki povrat, stav 2.

¹⁵ Ibid.supra note 13.

- b. Dokaz o provokaciji od strane žrtve (st.3.2)-** Kao što je predstavljeno u Vodiču o kaznenoj politici¹⁶ provokacija može predstavljati vrlo važnu okolnost u nekim kategorijama krivičnih dela, na osnovu koje se određuje visina kazne po učinioca, ali bi imala vrlo mali značaj pri određivanju visine novčane kazne za učinioca, osim ako se zatvorska kazna ne pretvori u novčanu kaznu (kazna zatvora „ili“ novčana kazna), pri čemu ta okolnost u početku može biti relevantna za prvobitno određivanje kazne zatvora, koja se zatim pretvara u novčanu kaznu.
- c. Lične prilike i karakter osuđenog (st.3.3) i godine života osuđenog, da li je mlad ili stariji (st.3.6).-** Okolnosti iz stavova 3.3 i 3.6 su namerno ubačene u istu kategoriju, pošto se odnose na lične okolnosti učinioca. Predstavljaju jednu od okolnosti koja je najviše primenjena u odlučivanju suda i često se precenjuju u odnosu na druge okolnosti. Ono što treba imati na umu kada se pozovemo na lične okolnosti učinioca koje se navode kao bračni status i izdržavana lica u porodici, pri proračunavanju novčane kazne, ako pogledamo gorenavedene tabele, jeste da su ove okolnosti već uključene u određivanje polazne osnove, jer su prihod i imovina učinioca uzeti u obzir sa samo 30% odnosno 20%, uz odbitak zaduženja i obaveza učinioca. Dakle, ponovno proračunavanje ovih okolnosti pri ublažavanju kazne značilo bi njihovo dupliranje. Što se tiče starosti, to bi ponovo bilo povezano sa materijalnom sposobnošću učinioca da ih plati.
- d. Dokaz da je osuđeni imao relativno mali doprinos krivičnom delu (st.3.4) i činjenica da je osuđeni u krivičnom delu učestvovao ali ne kao glavni izvršilac (st.3.5).-** Obe ove okolnosti su spojene zajedno jer su u stvari veoma slične. Ove dve okolnosti uzete zajedno mogu igrati veoma važnu ulogu u konačnoj novčanoj kazni jer, kao što je slučaj sa zatvorskom kaznom, u slučaju novčane kazne, kada je reč o saizvršenju i pojedinačnoj kazni svakog učinioca, odgovornost se mora stepenovati, jer ne bi trebalo da bude ista pošto bi u ovom slučaju bilo povređeno jedno od osnovnih načela krivičnog prava o stepenu krivične odgovornosti.¹⁷
- e. Dokaz da je osuđeni izvršio povraćaj ili obeštećenje žrtvi (str. 3.7).-** Kao što je već nekoliko puta naglašeno u ovom vodiču, odšteta žrtvi ili oštećenoj strani uvek ima prednost nad izricanjem bilo kakve novčane kazne učiniocu. Kao olakšavajuća

---

¹⁶ Vodič o kaznenoj politici, koji je usvojio Vrhovni sud Republike Kosovo, februar 2018.

¹⁷ Ibid.supra note 3.

okolnost, može se uzeti izraz kajanja (stav 3.11) učinioca koji može uticati na smanjenje visine kazne.

- f. Generalna saradnja osuđenog sa sudom, uključujući dobrovoljnu predaju (str.3.8) i dobrovoljna saradnja osuđenog u krivičnoj istrazi ili krivičnom gonjenju (str.3.9).**- Ove dve okolnosti su namerno kombinovane, jer obe u stvari mogu biti pokazatelji spremnosti učinioca na saradnju i olakšavanje pravnih postupaka u zavisnosti od faze u kojoj se mogu naći. I član 277¹⁸ Krivičnog zakonika u vezi sa organizovanim kriminalom predviđa da sud može da ublaži kaznu članu organizovane kriminalne grupe koji, pre nego što grupa izvrši krivično delo, prijavi slučaj. Naravno, u takvim slučajevima, mogu se primeniti odredbe o sporazumu o priznanju krivice bilo nižom kaznom u granicama kazne ili tamo gde postoje naročito olakšavajuće okolnosti čak i ublažavanje kazne iz člana 71¹⁹ Krivičnog zakonika. Međutim, od procene suda u ovom konkretnom predmetu zavisice i smanjenje novčane kazne u konkretnom predmetu.
- g. Priznanje krivice (st.3.10) i iskazano kajanje od strane osuđenog (st.3.11).** – Obe ove okolnosti mogu uticati na smanjenje visine novčane kazne, ali uvek u kombinaciji. Sud u svojoj odluci ocenjuje da li su priznanje krivice i iskazano kajanje iskreni u proceni novčane kazne, koja bi imala kazneni efekat na učinioca.
- h. Ponašanje osuđenog posle sukoba (st.3.12).**- Ova okolnost može se slobodno kombinovati sa okolnostima iz stavova (f) i (g) i računati kao jedna okolnost ako imaju istu nameru ili se može računati kao posebna okolnost u slučajevima kada se odnosi na pomoć koju učinilac, na primer, može pružiti žrtvi nakon izvršenog krivičnog dela. U ovom slučaju ova okolnost je mogla više uticati na visinu novčane kazne, posebno kada je reč o krivičnim delima u kojima je novčana kazna zamenjena kaznom zatvora.
- i. Odricanje od terorističke aktivnosti pre nego što je došlo do bilo kakvih teških posledica i pružanje informacija vlastima (st.3.14).**- Postoje samo dve odredbe Krivičnog zakonika koje izričito predviđaju novčanu kaznu - Član 131, Olakšavanje i finansiranje izvršenja terorizma i član 136, Organizovanje i učešće u terorističkoj grupi. Obe ove odredbe predviđaju maksimalnu novčanu kaznu koja dostiže iznos od 500,000.00€. Stoga, ako sud utvrdi da okolnosti iz ovog stava imaju značajan uticaj na odmeravanje kazne, mogu u velikoj meri uticati na visinu novčane kazne koja je i kao

---

¹⁸ Ibid.član 277 Učešće u organizovanoj kriminalnoj grupi ili njeno organizovanje, stav 4.

¹⁹ Ibid. član 71 Ublažavanje kazne, stav 1.3.

maksimalna, poprilično visoka. Treba imati na umu da je Zakonom o sprečavanju pranja novca i borbe protiv finansiranja terorizma²⁰ predviđena jednaka maksimalna kazna za krivično delo finansiranja terorizma.

4.3 Nemogućnost učinioca da izmiri novčanu kaznu

Svrha novčane kazne, kao i ostalih kazni predviđenih krivičnim pravom, je postizanje kaznenog efekta nad okrivljenim. To se može postići samo ako je izrečena kazna srazmerna težini krivičnog dela i finansijskim mogućnostima učinioca da plati novčanu kaznu. Šablonsko odmeravanje novčane kazne štetno utiče na kazneno dejstvo i u stvari pogoršava stanje učinioca i onemogućavaju rehabilitaciju učinioca ako je učinilac u lošem finansijskom stanju. Krivični zakonik kaže da prilikom izricanja novčane kazne „... Sud neće odrediti novčanu kaznu višu od mogućnosti izvršioca.” Stoga, sud ne treba da određuje visinu novčane kazne prema navedenoj tabeli o polaznoj osnovi, već prosto ako odredba imperativno traži određivanje novčane kazne, sud može odlučiti i o izricanju minimalne kazne, predviđene odredbama Krivičnog zakonika (shodno članu 43) u predmetu u kome okrivljeni nije u prilici da plati odštetu ili minimalnu novčanu kaznu. Ako je lako konstatovati da okrivljeni ne može i malo je verovatno da će biti u stanju da izmiri novčanu kaznu, određivanje visine novčane kazne je nepotrebno jer novčana kazna neće biti izrečena. Međutim, treba imati u vidu da i u predmetima kada odbrana navodi kao što je prethodno predviđeno, tužilaštvo i sud ponovo moraju preduzeti sve nužne mere, kako bi utvrdili ove navode, izbegavajući da ih uzmu zdravo za gotovo. U krajnjoj liniji, pravosudni organi bi trebalo da poseduju informaciju o finansijskom stanju učinioca na samom početku krivičnog postupka, kako bi znali da li učinilac može angažovati branioca ili mu isti mora biti određen po službenoj dužnosti.

4.4 Druga razmatranja prilikom proračunavanja novčane kazne

Proračunavanje novčane kazne za krivična dela, ali i % ublažavanja ili povećanja novčane kazne na osnovu olakšavajućih i otežavajućih okolnosti ne mora predstavljati tačan matematički proračun. Važno je da se odmeravanje novčane kazne, kao i kažnjavanje učinilaca,

---

²⁰ Zakon o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma, L.br.05/L-096, Službeni list Republike Kosovo, 14.06.2016.

u celini shvate kao proces koji pokreće sve relevantne odredbe Krivičnog zakonika, a ne samo jednu od njih, jer bi isto podrilo principe i koncepte krivičnog prava.

4.4.1 Odmeravanje novčane kazne za krivična dela u sticaju

Kada je reč o proračunavanju novčane kazne, trebalo bi rešiti i pitanje proračunavanja novčane kazne u slučajevima kada se učinioci terete za više od jednog krivičnog dela. To bi dovelo do drugačijeg izračunavanja novčane kazne, jer je u ovom slučaju izražen princip proračuna novčane kazne kao jedinstvene kazne za krivična dela u sticaju iz člana 76 Krivičnog zakonika „*Ako je sud izrekao novčanu kaznu za svako pojedinačno krivično delo, jedinstvena novčana kazna je u visini zbira svih izrečenih kazni, s tim da ne može biti veća od dvadeset pet hiljada (25,000) evra, odnosno ne može biti veća od petsto hiljada (500,000) evra kad je jedno ili više krivičnih dela bilo izvršeno u nameri sticanja imovinske koristi.*”²¹ Dakle, prema ovoj odredbi, čak i ako je učinilac proglašen krivim za dva ili više krivičnih dela, čak i ako je za svako od ovih krivičnih dela predviđena maksimalna novčana kazna, ponovo maksimalan broj krivičnih dela ne može biti veći od maksimuma od 25,000.00€ odnosno 500,000.00€.

4.4.2 Odmeravanje novčane kazne za pravna lica

Principi obrađeni u ovom vodiču primenjuju se na učinioce kao fizička lica, a u određenim tačkama takođe dotiču slučajeve kada su pravna lica umešana u izvršenje krivičnog dela. Kod istih, visina novčane kazne posebno je predviđena Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična dela²² a različite odredbe predviđaju minimalne i maksimalne novčane kazne u zavisnosti od težine krivičnih dela i visine kazne zaprećene za data krivična dela u skladu sa Krivičnim zakonikom. Kao što je gore pomenuto, gotovo isti principi koji se primenjuju na odmeravanje kazne u Krivičnom zakoniku primenjivaće se i na pravna lica uz neke specifičnosti malo drugačije od ovog Zakona.²³ U skladu sa ovim zakonom, sud mora uzeti u obzir da kada krivično delo učini pravno lice, postoji potreba da se pravilno proceni nivo štete i krivice pravnog lica i da mu izrekne odgovarajuću novčanu kaznu. Zakon je predvideo okolnosti za određivanje težine krivičnog dela, koje slede:

---

²¹ Krivični zakonik Republike Kosovo, br. 06/L-074, član 76 Kažnjavanje za krivična dela u sticaju, stav 2.4, Službeni list Republike Kosovo, 14.01.2019.

²² Zakon br. 04/L-030 o odgovornosti pravnih lica za krivična dela, član 9, Odmeravanje novčane kazne, Službeni list Republike Kosovo, 14.09.2011.

²³ Ibid. član 10, Odmeravanje novčane kazne.

- 1.1. težina krivičnog dela;
- 1.2. posledice koje su pojavile ili su se mogle pojaviti;
- 1.3. okolnosti u kojima je izvršeno ovo krivično delo;
- 1.4. ekonomsku snagu i veličinu pravnog lica;
- 1.5. položaj i broj odgovornih lica u pravnom licu koji su izvršili krivično delo;
- 1.6. ponašanje pravnog lica nakon izvršenja krivičnog dela;
- 1.7. mere koje je preduzelo pravno lice u cilju sprečavanja i otkrivanja krivičnog dela;
- 1.8. odnos prema žrtvi krivičnog dela;
- 1.9. ponašanje pravnog lica prema izvršenom krivičnom delu, obuhvatajući i priznavanje odgovornosti za izvršeno krivično delo.

Isti član predviđa da će sud naročito razmotriti:

- da li je pravno lice osuđeno za ranije počinjeno krivično delo,
- da li je delo isto kao novo krivično delo, i
- koliko vremena je prošlo od pređašnje kazne.

Pri određivanju novčane kazne u slučajevima povrata, takođe propisuje značenje višestrukog recidivizma na sledeći način:

- **pravno lice najmanje dva puta kažnjeno za slično krivično delo iznad trideset i pet hiljade (35.000) evra** i ukoliko od poslednje kazne koja je pravosnažno izrečena nije prošlo više od pet (5) godina;
- **za slična krivična dela najmanje dva puta bio kažnjen kaznom zatvora ili novčanom kaznom od petnaest (15.000) evra**, ukoliko od poslednje kazne, odnosno od poslednjeg kažnjavanja novčanom kaznom nije prošlo više od pet godina i ukoliko izvršilac pokazuje sklonost za izvršenje takvih krivičnih dela.

4.4.3 Primenjivost načela ovog vodiča na druga krivična dela, shodno drugom krivičnom zakonodavstvu

Iako se vodič prvenstveno poziva na odredbe Krivičnog zakonika, ništa ne sprečava sudove da primene ova načela na druge zakone koji predviđaju ili mogu predvideti krivične sankcije u budućnosti. Jedan od njih je i Zakon o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma ²⁴ koji se na puno mesta poziva na različite administrativne i krivične novčane kazne,

---

²⁴ Ibid.supra note 20.

koje se izriču na osnovu Zakona. Svakako za potrebe ovog vodiča, kao što je prethodno pomenuto kod otežavajućih okolnosti, pri odmeravanju novčane kazne, od značaja je upravo član 56 ovog zakona. Zanimljivo je videti da zbog težine ovih krivičnih dela, isti član u stavu 1 predstavlja metodu izračunavanja novčanih kazni:

1. Bilo ko, znajući ili ima razloga da zna da navedena imovina ima poreklo iz neke vrste kriminalne aktivnosti, imovina koja je u stvari stečena krivičnim delom, ili bilo ko, verujući da određena imovina je stečena nekom krivičnom radnjom na osnovu izvršenih postupaka kao deo neke istrage otkrivanja odvijen u skladu sa Poglavljem IX Zakona o krivičnom postupku Kosova, obavlja dole navedene akcije, izvrši krivično delo kažnjivo zatvorom u trajanju od deset (10) godina i novčane kazne tri (3) puta veće od iznosa imovine koja je predmet krivičnog dela". Kao što se vidi iz gore navedenog člana, Zakon predviđa veoma visoke novčane kazne za ova krivična dela, koja se po prirodi smatraju najstrožim u kategoriji dela u vezi sa pribavljanjem imovinske koristi. Isti takav pristup može se koristiti i u krivičnim delima koja uključuju veliku štetu.